

Sygn. akt V CNP 3/19

POSTANOWIENIE

Dnia 14 maja 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Bogumiła Ustjanicz

w sprawie ze skargi [...] Z. w C.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku Sądu Okręgowego
w K. z dnia 10 kwietnia 2017 r., sygn. akt XIX Ga [...]

w sprawie z powództwa [...] Z. w C.

przeciwko O. S.A. w W.

o przywrócenie stanu zgodnego z prawem przez nakazanie usunięcia urządzeń
przesyłowych,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 14 maja 2019 r.,

odrzuca skargę.

UZASADNIENIE

Powódka [...] „Z.” w C. domagała się nakazania pozwanej O. Spółka Akcyjna w W. przywrócenia stanu zgodnego z prawem i zakazania dalszych naruszeń prawa własności należącej do niej działki gruntu przez zobowiązanie pozwanej do usunięcia z tej działki zabudowy kanalizacji teletechnicznej i upoważnienie do jej usunięcia na koszt pozwanego.

Sąd Rejonowy w D. wyrokiem z dnia 21 kwietnia 2016 r. oddalił powództwo, uwzględniając podniesiony przez pozwaną zarzut zasiedzenia służebności przesyłu. Wyrokiem z dnia 10 kwietnia 2017 r. Sąd Okręgowy w K. oddalił apelację powódki uznając, że poprzednik prawny pozwanej nabył służebność gruntową odpowiadającą treścią służebności przesyłu z mocy prawa (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 12 maja 2016 r., sygn. akt IV CSK 509/15, niepubl.).

Powódka w skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku Sądu Okręgowego, wniesionej w dniu 21 listopada 2018 r., zarzuciła, że został on wydany z naruszeniem przepisów art. 227 w zw. z 292 k.p.c. oraz art. 305³ § 1, 305⁴, 292 i 140 k.c. Podała, że przez wydanie tego wyroku doszło do wyrządzenia szkody w wysokości 5.000,00 zł, odpowiadającej kwocie, którą musiałaby wydać na przełożenie podziemnej infrastruktury należącej do pozwanej. Wskazała, że wzruszenie wyroku Sądu Okręgowego w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, nie występuje ustawowa podstawa do złożenia skargi o wznowienie postępowania, a ponadto zaskarżony wyrok nie podlegał zaskarżeniu skargą kasacyjną, ponieważ wartość przedmiotu zaskarżenia wynosi 5.000 zł.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest nadzwyczajnym środkiem prawnym, mającym na celu uzyskanie prejudykatu umożliwiającego dochodzenie od Skarbu Państwa roszczeń odszkodowawczych za szkodę wyrządzoną przez wydanie przez sąd orzeczenia kończącego postępowanie w sprawie, które nie jest zgodne z prawem (art. 417¹ § 2 k.c.). Sąd Najwyższy dokonuje oceny zasadności skargi mając na uwadze autonomiczne pojęcie bezprawności, zgodnie z którym orzeczeniem niezgodnym z prawem

w rozumieniu art. 424¹ k.p.c. jest orzeczenie niewątpliwie sprzeczne z zasadniczymi i niepodlegającymi różnej wykładni przepisami, z ogólnie przyjętymi standardami rozstrzygnięć albo wydane w wyniku szczególnie rażąco błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania prawa, które jest oczywiste i nie wymaga głębszej analizy prawnej (por. wyroki Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2006 r., IV CNP 25/05, OSNC 2007, nr 1, poz. 17, z dnia 17 lipca 2006 r., I CNP 33/06, OSNC z 2007, nr 2, poz. 35 oraz wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 27 września 2012 r., SK 4/11, OTK-A 2012, poz. 1104). Odpowiedzialność Skarbu Państwa może mieć miejsce tylko wówczas, gdy poszkodowany uczynił wszystko celem wyeliminowania szkody. Bezskuteczność tych działań albo brak możliwości ich podjęcia, może uzasadniać roszczenie o naprawienie szkody. Wskazuje to na subsydiarną naturę skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, polegającą na tym, że uwzględnienie jej przez Sąd Najwyższy nie prowadzi do zmiany wadliwego orzeczenia, czy wyeliminowania go z obrotu prawnego, stanowi jedynie pierwszy etap postępowania zmierzającego do realizacji odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa.

Zgodnie z art. 424¹ § 1 k.p.c., przesłanką dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest niemożność zmiany lub uchylenia tego wyroku w drodze przysługujących stronie środków prawnych. Konsekwencją niewykazania istnienia tej przesłanki jest odrzucenie skargi na podstawie art. 424⁸ § 2 k.p.c. W art. 424⁵ § 1 k.p.c. zostały wyszczególnione wymagania formalne skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Mają one charakter konstrukcyjny, co oznacza, że powinny być przytoczone w skardze samodzielnie, niezależnie od innych wymagań, a brak któregośkolwiek z nich, stanowi przyczynę odrzucenia skargi bez przeprowadzania postępowania naprawczego. Do tych wymagań należy także uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie wyroku, którego skarga dotyczy (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.) oraz wykazanie, stosownie do art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., że wzruszenie prawomocnego wyroku w drodze innych środków nie było i nie jest możliwe.

Powódka, wnosząc skargę w dniu 21 listopada 2018 r., przeoczyła, że w dniu 3 kwietnia 2018 r., a więc przed wniesieniem skargi, do polskiego systemu

prawnego wprowadzono kolejny nadzwyczajny środek zaskarżenia, tj. skargę nadzwyczajną (art. 89 i nast. ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym, Dz.U. z 2018 r., poz. 5 ze zm. - dalej „u.SN”). Zgodnie z art. 89 § 1 u.SN, jeżeli jest to konieczne dla zapewnienia zgodności z zasadą demokratycznego państwa prawnego urzeczywistniającego zasady sprawiedliwości społecznej, od prawomocnego orzeczenia sądu powszechnego lub sądu wojskowego kończącego postępowanie w sprawie może być wniesiona skarga nadzwyczajna, o ile orzeczenie narusza zasady lub wolności i prawa człowieka i obywatela określone w konstytucji (pkt 1) lub orzeczenie w rażący sposób narusza prawo przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie (pkt 2) lub zachodzi oczywista sprzeczność istotnych ustaleń sądu z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego (pkt 3), a orzeczenie nie może być uchylone lub zmienione w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia. Termin do wniesienia tej skargi został określony na 5 lat od dnia uprawomocnienia się zaskarżonego wyroku (art. 89 § 3 u.SN). Ponadto stosownie do art. 115 § 1 u.SN w okresie 3 lat od dnia wejścia w życie tej ustawy skarga nadzwyczajna może być wniesiona od prawomocnych orzeczeń kończących postępowanie w sprawach, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r. i wówczas nie ma zastosowania art. 89 § 3 zdanie pierwsze, przewidujący pięcioletni termin do wniesienia skargi nadzwyczajnej. W razie uwzględnienia skargi nadzwyczajnej, Sąd Najwyższy uchyla zaskarżone orzeczenie w całości lub w części i stosownie do wyników postępowania orzeka co do istoty sprawy albo przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania właściwemu sądowi, w razie potrzeby, uchylając także orzeczenie sądu pierwszej instancji, albo umarza postępowanie, a jeżeli stwierdzi brak podstawy do uchylenia orzeczenia, oddala skargę. W art. 89 § 4 i 115 § 2 u.SN została przewidziana możliwość stwierdzenia przez Sąd Najwyższy - w razie zajścia wskazanych przesłanek - że zaskarżone orzeczenie zostało wydane z naruszeniem prawa oraz wskazania okoliczności, z powodu których wydał takie rozstrzygnięcie.

Zmiana stanu prawnego związana z wprowadzeniem skargi nadzwyczajnej ma istotne znaczenie dla dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia. Z treści art. 89 § 1 in fine u.SN wynika,

że możliwość uchylenia lub zmiany prawomocnego orzeczenia w trybie innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia, wyłącza dopuszczalność skargi nadzwyczajnej. Skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie należy do „innych nadzwyczajnych środków zaskarżenia”, ponieważ w wyniku jej rozpoznania nie dochodzi do uchylenia lub zmiany kwestionowanego orzeczenia, a Sąd Najwyższy, uwzględniając skargę stwierdza, że orzeczenie to narusza prawo. Ponadto dochodzenie odszkodowania od Skarbu Państwa może nastąpić jedynie po wyczerpaniu wszelkich możliwości uzyskania świadczenia od dłużnika. Rozpoznanie skargi nadzwyczajnej co do zasady powinno doprowadzić do wyeliminowania orzeczenia sprzecznego z prawem. Oznacza to, że skorzystanie ze skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia nie może wyprzedzać postępowania ze skargi nadzwyczajnej, która stanowi dodatkową, nieznaną wcześniej gwarancję usunięcia wadliwego orzeczenia i tym samym przyczyny zaistnienia szkody. W takiej sytuacji nie byłoby podstawy do przyjmowania odpowiedzialności Skarbu Państwa. Tak określona relacja pomiędzy obydwoma skargami, potwierdzająca subsydiarność skargi o stwierdzenie niezgodności względem skargi nadzwyczajnej, odnosi się zarówno do orzeczeń, które uzyskały prawomocność po wejściu w życie art. 89 i nast. u.SN, w dniu wejścia w życie tych uregulowań, jak i przed dniem 3 kwietnia 2018 r. Jej konsekwencją jest przyjęcie, że po wprowadzeniu skargi nadzwyczajnej ocena dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia powinna uwzględniać istnienie tego dodatkowego środka. Podkreślenia wymaga, że w ustawie o Sądzie Najwyższym nie ma przepisów intertemporalnych, co prowadzi do wniosku, że należy je stosować w tym zakresie od chwili wejścia ustawy w życie zwłaszcza, że zgodnie z art. 115 § 1 u.SN, ochroną gwarancyjną zostały objęte orzeczenia, które uprawomocniły się po dniu 17 października 1997 r.

Wobec powyższego, skarżący wnosząc skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia po dniu 3 kwietnia 2018 r., celem spełnienia wymagania z art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., musi wykazać, że wzruszenie zaskarżonego wyroku nie jest możliwe także w wyniku wniesienia skargi nadzwyczajnej, a niedochowanie tego wymagania pociąga za sobą odrzucenie skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, jako

niedopuszczalnej (art. 424⁸ § 1 k.p.c.) (por. m.in. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, OSNC 2018, nr 12, poz. 121, z dnia 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18, niepubl., z dnia 9 maja 2019 r., IV CNP 46/18, niepubl.).

Skarga powódki nie spełnia warunku, określonego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., skoro ogranicza się do wykazania, że brak jest ustawowej podstawy do złożenia skargi o wznowienie postępowania, a zaskarżony wyrok nie podlega zaskarżeniu skargą kasacyjną, brak w niej zaś wykazania, że strona powodowa złożyła do uprawnionego organu wnioski o wniesienie skargi nadzwyczajnej i nie został on uwzględniony.

Obowiązkiem wnoszącego skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku jest także uprawdopodobnienie wyrządzenia mu szkody przez jego wydanie (art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c.). Zgodnie z poglądem utrwalonym w orzecznictwie, uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody przez wydanie wyroku polega na złożeniu przez skarżącego oświadczenia, że szkoda wystąpiła - ze wskazaniem jej rodzaju i rozmiaru - oraz uwiarygodnienie tego oświadczenia przez powołanie i przedstawienie dowodów (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 11 sierpnia 2005 r., III CNP 4/05, OSNC 2006, nr 1, poz. 16). Niezbędne jest przy tym przeprowadzenie przekonywującego wyводу wskazującego czas powstania szkody oraz związek przyczynowy między nią a wydaniem zaskarżonego orzeczenia (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 31 stycznia 2006 r., IV CNP 38/05, BSN 2006, nr 4, s. 10).

Skarżąca nie uprawdopodobniła, że na skutek wydania zaskarżonego wyroku została jej wyrządzona szkoda, ograniczyła się bowiem jedynie do stwierdzenia w skardze, że taką szkodę w wysokości 5.000,00 zł poniosła, a odpowiada ona kwocie, którą musiałaby wydać na przeniesienie podziemnej infrastruktury należącej do pozwanej spółki. Nie przedstawiła jednak żadnych dowodów, że szkoda we wskazanej kwocie już powstała. Z jej twierdzeń wynika nawet przeciwnie, że chodzi o kwotę, która hipotetycznie musiałaby wydać. Przesłanką dopuszczalności skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia jest zaś istnienie szkody w momencie wniesienia skargi,

a nie możliwość jej wystąpienia w przyszłości (zob. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 17 lutego 2017 r., V CNP 66/16, niepubl.).

Skarżąca nie uprawdopodobniła zatem, wbrew obowiązкови wynikającemu z art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c., że nie istniała i nie istnieje możliwość uzyskania przez nią uchylenia lub zmiany wyroku, któremu zarzuca niezgodność z prawem oraz, że przez wydanie tego wyroku doszło do wyrządzenia jej szkody podlegającej naprawieniu.

Z uwagi na powyższe, na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł o odrzuceniu skargi.